

Не дивно, що практика кримінально-правового регулювання деяких країн знає норми, що виключають кримінальну відповідальність неповнолітніх, що страждають на психічну хворобу чи психічний розлад. Так, Кримінальний кодекс Російської Федерації у ч. 3 ст. 20 встановлює, що “якщо неповнолітній досяг віку, передбаченого частиною першою, другою цієї статті (16 і 14 років), але через відставання у психічному розвитку, не пов’язане з психічним розладом, під час вчинення суспільно небезпечного діяння не міг повною мірою усвідомлювати своїх дій (бездіяльність) або керувати ними, він не підлягає кримінальній відповідальності”. Новизна цієї норми у кримінально-правовому регулюванні пояснює деяку її недосконалість і незавершеність, на що неодноразово звертали увагу російські автори (О.Д. Сітковська, В.М. Петрашев, Г.В. Назаренко). Зокрема, Г.В. Назаренко пропонує уточнити підставу виключення кримінальної відповідальності (характер, поняття відставання у психічному розвитку) і зробити вказівку на заходи, які можуть застосовуватися до таких неповнолітніх (заходи соціально-медичної реабілітації).

З огляду на існування цілої низки проблем у соціальній сфері, наявність певної кількості підлітків з яскраво вираженими вадами психічного розвитку, що не пов’язані з психічним захворюванням, вбачається за можливе використати в Україні російський досвід застосування концепції так званої “вікової неосудності”. На наш погляд, презумпція стану осудності як норми залишається непохитною, проте необхідно призначати комплексну психолого-педагогічну експертизу у разі виникнення сумнівів у психічній адекватності підлітка. Уявляється, що уточнення аналізованих правил відповідальності неповнолітніх буде сприяти реалізації мети кримінального законодавства, забезпеченню та охороні прав і свобод людини і громадянина.

Кмитюк М.О.

курсант 3 курсу ФПФПВВ

ННПФПМГБВВ НАВС

Науковий керівник: Форостяний А.В.

кандидат юридичних наук, викладач
кафедри кримінального процесу НАВС

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ

На сьогоднішній день існування в Україні провадження стосовно окремих категорій осіб є необхідністю, яка зумовлюється об’єктивними обставинами. Новий Кримінальний процесуальний кодекс вперше визначив такий вид провадження у главі 37 чим суттєво покращив кримінально-процесуальну діяльність, адже раніше деякі питання провадження щодо окремих категорій осіб регулювалися різними нормативно-правовими актами, і не були включені до КПК, що ускладнювало роботу уповноважених

державних органів. Разом з тим новий КПК не усунув всіх проблем і суперечок провадження щодо окремих категорій осіб. Залишається відкритим питання суперечності в існуванні особливих проваджень щодо певних осіб і конституційного принципу рівності громадян перед законом. Це питання є дискусійним у науці кримінального процесу, але на наш погляд існування певних виключень з цього принципу не заперечує його дії. Так як такі категорії осіб, як Президент України, народні депутати України у сучасних умовах потребують додаткових гарантій законності. Також слід зазначити, що світова практика розвинутих країн, як правило, не передбачає ніяких особливих гарантій для таких посадовців, що є ознакою існування в цих країнах ефективної правоохоронної системи, яка унеможлиблює незаконний вплив на представників влади.

Окремо слід сказати, що новий КПК також не врегулював всі питання які стосуються проваджень щодо певних категорій осіб. Так провадження щодо Президента України взагалі не передбачене, а нормативно-правові акти, які його регулюють (такі як Конституція України) є переважно декларативними і не дають можливості ефективно здійснювати кримінальне судочинство у зазначеному випадку.

Що стосується особливостей провадження щодо народних депутатів, яке передбачене КПК, воно теж не є однозначним як у науці кримінального процесу так і у суспільстві. З одного боку Конституційний суд визнав імунітет народних депутатів таким що відповідає Конституції України. З іншого боку досвід розвинутих країн не передбачає такого імунітету для відповідної категорії громадян. На нашу думку говорити на сьогоднішній день про скасування депутатського імунітету зарано у зв'язку з недосконалістю правоохоронної діяльності держави і небезпекою застосування тиску на народних депутатів через політичні мотиви. Але в перспективі з розвитком української держави будь який незаконний вплив на народних депутатів повинен бути унеможливлений і відповідно депутатська недоторканість повинна буде виключена з Конституції України і інших нормативно-правових актів.

Інститут суддівської недоторканності суперечить принципу рівності громадян перед законом, визначеним Загальною декларацією прав людини, ст. 24 Конституції України, чинним кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством. Пропонується в зв'язку з цим внести доповнення до ст. 126 Конституції і частиною сьомою її визначити порядок тимчасового припинення повноважень судді, якому повідомлено про підозру. Водночас, частину першу ст. 126 Конституції викласти у такій редакції: «Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України при здійсненні ними правосуддя», а частину третю даної статті щодо згоди Верховної Ради України на затримання чи арешт судді – вилучити.

Необхідним в сучасних умовах слід визнати особливий порядок провадження щодо Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, але необхідно доповнити КПК положеннями, які регламентують цей порядок

провадження, так як особливості провадження в цьому випадку передбачені не КПК, а Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини», що ускладнює кримінально-процесуальну діяльність.

Як загальні висновки, які стосуються особливостей кримінального провадження щодо всіх передбачених законом категорій осіб слід зазначити, що саме існування особливих порядків провадження щодо окремих категорій осіб свідчить про неефективність правової системи держави, яка будучи нездатною гарантувати законність у всіх сферах діяльності держави законодавчо передбачає спеціальні гарантії для певних категорій осіб що зовсім не свідчить, що держава є правовою і ефективною, а навпаки. Адже якщо кримінально-процесуальне законодавство ефективно працює, то навіщо особливі порядки провадження? Законність автоматично передбачає відсутність будь-яких спроб тиску на окремі категорії осіб. Збільшення переліку осіб щодо яких застосовується особливий порядок провадження ще більше погіршує ситуацію, так як всі ці порядки є сумнівними з точки зору засади рівності громадян перед законом і є предметом гострої суперечки як у суспільстві так і серед представників влади. Як вихід з цієї ситуації пропонується декларація тимчасовості всіх подібних особливих порядків провадження і їх негайне виключення з закону після покращення стану законності і правопорядку в державі.

Редькін В.В.

старший викладач кафедри
конституційного та міжнародного права
НАВС

ЗМІ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

У сучасному світі, який швидко прямує в напрямі глобалізації, засоби масової інформації (ЗМІ) впевнено посіли чільне місце серед засобів комунікації. З огляду на проблему формування свідомості ЗМІ поступово монополізують зовнішній вектор отримання інформації, витісняючи усталені засоби соціальної комунікації (релігійні та звичаєві). У статті автор розгляне особливості використання ЗМІ з метою маніпулятивного впливу.

Відповідно до цих, а також власних досліджень автор виокремлює **характерні особливості процесу комунікації за участю ЗМІ**, які дають змогу використовувати медіа для маніпулятивного впливу.

По-перше, вплив ЗМІ має однобічний характер, тобто характер віщання, а не діалогу. У нас є вибір довіряти або не довіряти отриманій інформації, але дискутувати не можемо.

Саме тому (і це є другою характерною особливістю) ЗМІ мають величезний потенціал для переконання аудиторії. Сьогодні інформаційні повідомлення передаються не у вигляді власне фактів, а як остаточні